

Epinfo

Epidemiológiai Információs Hetilap

A nyugat-nílusi láz
surveillance működése
az Európai Unióban és
Magyarországon 445

WHO ajánlás
az influenza elleni
vakcina összetételére,
2016/2017. 453

Tájékoztatás szakmai
rendezvényről 454

Fertőző
betegségek
adatai 456

NEMZETKÖZI ÉS HAZAI INFORMÁCIÓ

A NYUGAT-NÍLUSI LÁZ SURVEILLANCE MŰKÖDÉSE AZ EURÓPAI UNIÓBAN ÉS MAGYARORSZÁGON

A betegség a **zoonózisok** csoportjába tartozó fertőző betegség, melyet a flavivírus-családba sorolt, **szúnyogok által terjesztett nyugat-nílusi vírus** okoz.

A vírus alapvetően a **madarak** körében cirkulál, a madarak vérével - és az abban nagy mennyiségben jelen lévő vírussal - táplálkozó szúnyogok csípése révén terjed. Ebben a természeti körben véletlenszerűen lehetnek érintettek a **lovak és az ember**, mint olyan fajok, melyeknek fertőződését követően vérükben nem nagy mennyiségben van jelen a vírus, így a betegség szúnyogok révén történő továbbterjedése szempontjából nem fertőzőforrások, de a megbetegedésüknek súlyos kimenetele (idegrendszeri megbetegedések) és annak gazdasági és társadalmi kára lehet.

A legtöbb humán megbetegedés (80%) **tünetmentesen** zajlik, a betegek többségénél **influenzaszerű klinikai kép** alakul ki (láz, fejfájás, izom-ízületi fájdalom, esetleg kiütések). A súlyos lefolyású, idegrendszeri tünetekkel járó megbetegedések (1%) főként időseket, csökkent immunitású (cukorbeteg, immunszupprimált) személyeket érintenek. Náluk **agyvelőgyulladás, agyhártyagyulladás** léphet fel.

Az idegrendszeri tünetekkel járó klinikai forma halálozási aránya általában 4-14% között változik, de 70 éven felüliek esetében 15-30% között alakul. A gyógyulás folyamata lassú, és maradandó elváltozásokkal zárulhat (krónikus fáradtság, emlékezetromlás, járási nehezítettség, izomsorvadás, depresszió, stb.).

A betegség lappangási ideje 3-14 nap. A betegségnek nincs specifikus terápiája, sem ellene kifejlesztett védőoltás. A leghatásosabb **megelőzési mód** a természetes úton történő fertőzés elkerülésére a szúnyogcsípés elleni védelem (szúnyogriasztók, a test minél nagyobb felületét fedő ruházat).

Európában honos a betegség, a költözőmadarak révén minden évben újra behurcolásra kerül, emellett az áttelelő szúnyogokban is életképes marad a vírus a következő szezonig. A betegség nyári-koraőszi szezonális. Európában évről évre változó a járványügyi helyzet, időben és térben korlátozott területi járványok alakulhatnak ki, amelyek előfordulása előre kiszámíthatatlan, még akkor is, ha egy meghatározott területen minden feltétel adott.

Járványügyi megelőző intézkedések, különös tekintettel a véradásra
A vírus nem csak természetes úton (szúnyogcsípéssel), hanem egészségügyi beavatkozások (véradomány, transzplantáció) révén is bejuthat egy fogékony szervezetbe és megbetegedést okozhat. Ennek megelőzésére a véradás és a szerv/szövet donáció során adatokat gyűjtenek az adományozó személy vírushordozása valószínűségének megítélésére.

Az Európai Bizottság 2004/33/EK irányelve (2.2.1: Fertőzések), és ennek a hazai jogrendbe beépült szabályait is tartalmazó 3/2005. (II. 10.) EüM rendelet (2.2. Átmeneti kizárási kritériumok, 2.2.1 Fertőzések) előírja, hogy **átmenetileg (28 napra) ki kell zárni a véradásból azt a személyt, aki olyan területen járt, ahol a nyugat-nílusi vírus helyi fertőzésének kockázata áll fenn.**

Az ECDC nyugat-nílusi láz surveillance-a

Ennek a kockázatnak a megítélésére tette bejelentendővé az Európai Járványügyi Központ javaslatára az Európai Bizottság a nyugat-nílusi láz megbetegedéseket, és **működteti közel valós időben az európai surveillance-ot.**

Június 1 - október 30. között minden tagországnak **jelentenie kell** az aznap diagnosztizált **nyugat-nílusi láz megbetegedéseket** az **Európai Járványügyi Központnak** elektronikus úton (a megbetegedésre vonatkozó adatoknak a Központ adatbázisába - TESSY - történő feltöltéssel). Az ECDC minden héten csütörtökön összesíti a bejelentéseket, és pénteken frissíti az ECDC honlapján, a Surveillance Atlas-ban a megbetegedésekről készített térképeket. Ezek szolgálnak annak megalapozására, hogy a tagországok nemzeti vérellátó szolgálatai meg tudják ítélni, hogy a véradó személy 28 napos utazási anamnézisében volt-e olyan terület, melyen a nyugat-nílusi vírus aktuális cirkulációjára vonatkozó bizonyítékok állnak rendelkezésre.

A nyugat-nílusi láz surveillance működése Magyarországon

A surveillance célja: komplex (*állati és humán* megbetegedésekre vonatkozó) információk alapján *közel valós időben* észlelni, hogyan zajlik a hazai *víruscirkuláció térben és időben*, hogy a betegség terjedését megelőző intézkedéseket lehessen bevezetni:

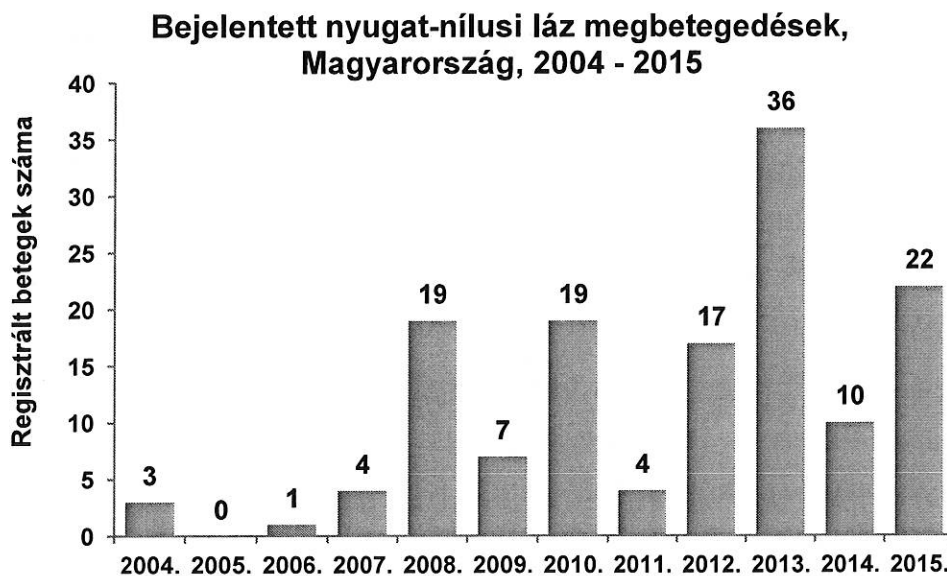
- ✓ intézkedések a biztonságos **véradomány-gyűjtés** érdekében;
- ✓ az aktuálisan **veszélyeztetett lakosság** tájékoztatása a **szúnyogcsípések elkerülésének** jelentőségéről;
- ✓ (ha a járványügyi helyzet indokolja, a **szúnyogtenyésztő helyek** felszámolására illetve a kifejtett **szúnyogok gyérítésére irányuló programok** számára információkat szolgáltatni, hol szükséges az azonnali beavatkozás).

A nyugat-nílusi láz saját néven 2012. január 1-je óta jelentendő fertőző betegség

- az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. tv. 1. sz. melléklete,
- a fertőző betegségek és a járványok megelőzése érdekében szükséges járványügyi intézkedésekről szóló 18/1998. (VI. 3.) NM rendelet 1. sz. melléklete (esetdefiníció, intézkedések) és
- a fertőző betegségek jelentésének rendjéről szóló 1/2014. (I. 16.) EMMI rendelet alapján.

Ezt megelőzően a **szindróma-alapú idegrendszeri surveillance** (1950 óta **meningitis serosa**, 1967 óta **encephalitis infectiosa**) keretében gyűjtött információk alapján lehetett adatokat nyerni a betegség hazai előfordulásáról.

A **virológiai diagnosztika a napi gyakorlatban 2004 óta** működik az Országos Epidemiológiai Központ Virális Zoonózisok Nemzeti Referencialaboratóriumában, így azóta rendelkezünk etiológia-specifikus adatokkal a hazai megbetegedésekről.

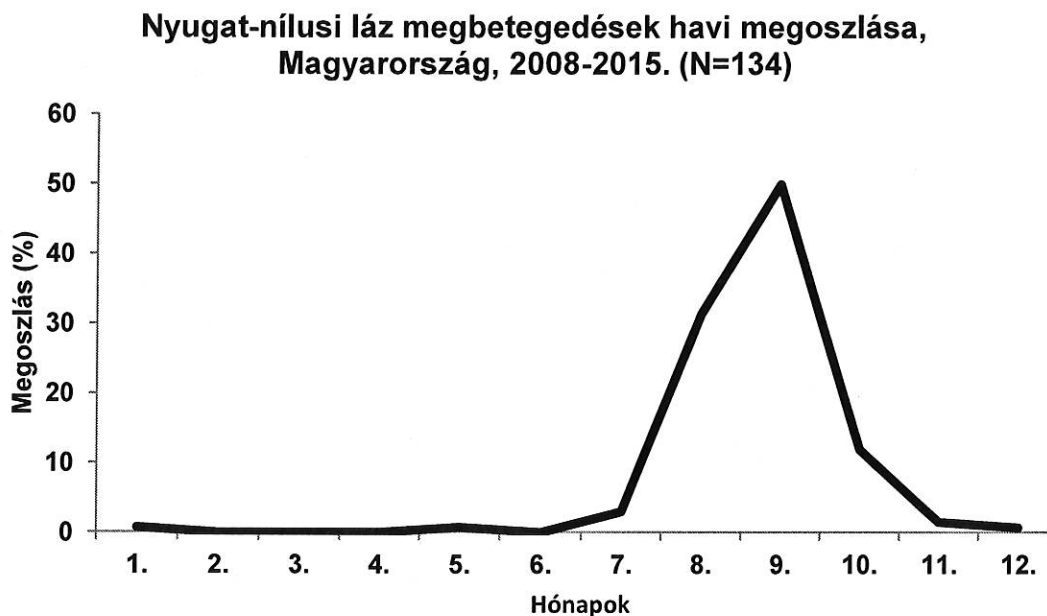
A betegség-specifikus adatgyűjtés kezdete óta összegyűlt adatok alapján a nyugat-nílusi láz Magyarország szinte teljes területén előfordul.

Hazai endémiás területek (megyék) több szezon adatai (megbetegedés helye, megye) alapján http://ecdc.europa.eu/en/healthtopics/west_nile_fever/West-Nile-fever-maps/PublishingImages/ECDC_WNF_Affected_current_and_past_seasons.png

Szezonalitás

A betegség járványügyi jellemzői alapján a humán megbetegedések szezonja Európában július közepén kezdődik, és október végéig tart, szeptemberi csúccsal.

Kumulatív szezongörbe

A humán surveillance lépései

- a beteg a **tüneteivel** orvoshoz fordul;
- az orvosban felmerül a nyugat-nílusi láz /más vektor által terjesztett fertőző betegség (pl. kullancsencephalitis, kiütéses fertőző betegség) **gyanúja**, és
- **mintát vesz** virológiai vizsgálatra és az OEK-be küldi
 - o az OEK-be küldött mintákban más irányban (pl. kullancsencephalitis, kiütéses betegségek) végzett, negatív eredménnyel záruló vizsgálat esetén, megfelelő klinikai adatok közlésekor a **laboratóriumi protokoll szerint is** elvégzik a nyugat-nílusi vírus irányában a vizsgálatot.
- Az OEK referencia-laboratóriumában **pozitív vizsgálati eredmény** születik;
- az **elektronikus lelet** 24 órán belül bekerül az elektronikus fertőzőbeteg-nyilvántartásba (OSZIR);
- az OEK Járványügyi osztálya elküldi
 - o a beteg személyazonosító adatait és az eset minősítését a megbetegedés helye szerint illetékes **népegészségügyi szervnek**, hogy gyorsvizsgálat alapján ítélje meg, az eset **importált vagy hazai eredetű-e**;

- a beteg **személyazonosító adatait** (név, szül. dátum, TAJ, lakóhely település, fertőződés helye) és minősítését (hazai/importált) az **Országos Vérellátó Szolgálat (OVSZ)** Minőségbiztosítási osztályának, hogy ellenőrizze:
 - a **beteg adott/kapott-e vért** a releváns időszakban;
 - mely **településen** történt a megbetegedés, és ott **volt-e/lesz-e tervezett véradás**;
- a megbetegedéssel kapcsolatos járványügyi adatokat (személyazonosítók nélkül) az **Európai Járványügyi Központ járványügyi adatbázisába (TESSY)**, mely alapján az ECDC hetente frissített térképeket publikál;
- az OEK Járványügyi osztálya felügyeli a területi intézetek **adatbázisban** és ténylegesen végzett tevékenységét (leletből betegségeset, orvosi bejelentés, esetminősítés, **járványügyi vizsgálat**), hogy minél hamarabb tisztázódjon a fertőződés valószínű helye (anamnesztikus adatok);
- a megbetegedés helye szerint illetékes népegészségügyi szerv megküldi az egyedi járványügyi **vizsgálati lapot az expozícióra vonatkozó információkkal az OEK Járványügyi osztályának**;
- Az OEK **hetente**, csütörtökön áttekinti az addig beérkezett, az **expozíció helyére vonatkozó információkat**, és frissített információt küld az addig azonosított betegekről az **OVSZ számára**.
- Az OEK Járványügyi osztálya rendszeresen információt cserél a **Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal Állategészségügyi és Állatvédelmi Igazgatóság** Járványügyi Osztályával az ügyben, az adott szezonban hol, milyen fajban mutatták ki az állategészségügyi szakemberek a vírust.
- Az OEK a betegség szezonja idején **hetente térképes tájékoztatást** küld a **megyei epidemiológusoknak** és az egészségügyi **döntéshozóknak** a betegség aktuális előfordulásáról.

A járványügyi helyzet a 37. héten

A 2016. évi szezon kezdetétől szeptember 15-ig összesen 20 hazai eredetű nyugat-nílusi láz megbetegedést diagnosztizáltak az Országos Epidemiológiai Központ Virális Zoonózisok Nemzeti Referencialaboratóriumában. A betegek életkora 48-85 év között változott. Minden beteg esetében encephalitis/meningoencephalitis volt a klinikai diagnózis.